

فیلمنامه

زال و رودابه

براساس داستان زال و رودابه از شاهنامه فردوسی

جلال خالقی مطلق

سرشناسه: خالقی مطلق، جلال، ۱۳۱۶ - Khaleghi Motlagh, Djalal

عنوان قراردادی: شاهنامه . زال و رودابه

عنوان و نام پدیدآور: فیلمنامه زال و رودابه: براساس داستان زال و رودابه از شاهنامه فردوسی / جلال خالقی مطلق.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات همیشه، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۷۲ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۱۵۳-۱-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتاب حاضر بر اساس داستان «زال و رودابه» از شاهنامه فردوسی است.

موضوع: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه . زال و رودابه -- اقتباس‌ها

موضوع: Adaptations -- Shahnameh . Zal and Roudabeh . Ferdowsi, Abolqasem .

موضوع: فیلمنامه‌های فارسی

موضوع: Motion picture plays, Persian

موضوع: اقتباس‌های سینمایی -- ایران

موضوع: Film adaptations -- Iran

شناسه افزوده: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ ق. شاهنامه . زال و رودابه

افزوده: Ferdowsi, Abolqasem . Shahnameh . Zal and Roudabeh

رده‌بندی: سره: ۷۹۱/۴۳۷۲ / ۲۱۳۹۶۲/PN۱۹۹۷

رده‌بندی دیوب: ۷۹۱/۴۳۷۲

شماره کتابخانه ملی: ۵۰۳۶۶۹

عنوان: فیلمنامه زال و رودابه

نویسنده: جلال خالقی مطلق

حروف چینی و آماده‌سازی سرشناسه: همیشه

صفحه‌آرا: شیما فکار

طراح جلد و ناظر چاپ: شایا شهوق

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: واژه‌پرداز اندیشه

نشانی: خیابان خرمشهر (آپادانا)، خیابان صابونچی

(مهناز)، کوچه دهم، پلاک ۴، واحد ۱

تلفن: ۸۸۵۱۴۶۱۲

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب برای انتشارات همیشه محفوظ است و هرگونه استفاده از این اثر برای نوشتن فیلمنامه و نمایشنامه و تهیه فیلم و انیمیشن و تئاتر منوط به اجازه کتبی از نویسنده و ناشر است.

یادداشت نویسنده

از میان داستان‌های شاهنامه، جمعاً پانزده داستان برای ساختن فیلم مناسب‌اند: ۱) داستان بمبختا پیروزی فریدون بر ضحاک؛ ۲) زال و رودابه؛ ۳) هفتخان رستم؛ ۴) رستم و سهراب؛ ۵) داستان سیاوش با افزودن بخش پیروزی کیخسرو بر فراسیاب بر پایان آن؛ ۶) داستان فرود؛ ۷) بیژن و منیژه؛ ۸) دوازده‌رخ؛ ۹) گشاسپ و کتیون؛ ۱۰) هفتخان اسپندیار؛ ۱۱) رستم و اسپندیار؛ ۱۲) رستم و نه‌عاد؛ ۱۳) داراب (پیش از پادشاهی)؛ ۱۴) اردشیر (پیش از پادشاهی)؛ ۱۵) بهرام چوبین.

هشت تا از این پانزده داستان، یعنی داستان‌های شماره ۱، ۲، ۳، ۷، ۹، ۱۰، ۱۳، ۱۴ برای فیلم‌های نگاره‌ای (انیمیشن)، ۵، ۶، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۵ مخصوص گروه سنی کودکان و نوجوانان است، بسیار مناسب‌اند، چرا که پرماجرا، پرجایب، آموزنده و به‌ویژه خوش‌فرجام‌اند. فیلم‌نامه زال و رودابه، که اینک به خوانندگان تقدیم می‌گردد، در وهله نخست برای ساختن همین‌گونه فیلم‌ها نوشته شده است، ولی می‌توان با برخی تغییرات، از آن برای ساختن انواع دیگر فیلم و نمایش نیز استفاده کرد. در ساختن فیلم نگاره‌ای باید نکات زیر را در نظر داشت:

۱. برخی چهره‌ها، اندام‌ها، زینت‌ها، لباس‌ها، کاخ‌ها، اشیاء کاخ‌ها و مناظر در فیلم‌نامه توصیف شده و برخی دیگر به‌عهدۀ فیلم‌ساز گذاشته شده‌اند؛ این عناصر باید ایرانی باشند. مثلاً، به‌جز زال که سفیدموی است، بقیۀ مردان و زنان جوان باید دارای موی سیاه و چشم و ابروی مشکی باشند و یا مردان باید دارای ریش باشند و اگر به‌عللی مردان ریشو چندان خوشایند نباشند، ولی پادشاه باید حتماً ریش بلند و باوه داشته باشد. اقوام غیرایرانی، جز زنانشان که بهتر است زیبایی ایرانی داشته باشند، باید به همان شکل و لباس و آرایش قوم خود باشند. فیلم از می‌تواند از برخی مآخذ چون نقوش تخت‌جمشید و برخی تصاویر کهن دیگر استفاده کند. درعوض، امکان استفاده از مینیاتورهای شاه‌نامه که دارای عناصر چینی و مغولی و ترکی و اسلامی هستند پیمان زیاد نیست.

۲. موسیقی فیلم باید به‌گونه‌ای انتخاب شود که به گوش غیرایرانی نیز به‌کلی بیگانه نباشد. در موسیقی ایرانی از فیلم‌نامۀ زال و رودابه به نوع موسیقی اشاره کرده‌ام، ولی تشخیص این کار به‌عهدۀ موسیقیدان است.

۳. بزرگ‌ترین دشواری در تهیه فیلم‌نامه از داستان‌های کهن به زبان فارسی، تعیین سبک زبان فیلم است. اگر مترجم گفت‌وگوها به زبان نوشتاری و ادبی باشد، مصنوعی است و اگر به زبان محاوره باشد، برای داستان‌های کهن عامیانه است. از این‌رو، کوشش شده است که زبان گفت‌وگوها چیزی میان زبان نوشتار و محاوره باشد تا، در عین مفهوم‌بودن، عامیانه نباشد. البته زبان اشخاص داستان به فراخور سال و مقام آن‌ها نیز فرق می‌کند. مثلاً زبان پادشاه باید، تاحدی که نامفهوم نشود، فاخر و رسمی باشد.

۴. کمتر فیلم‌نامه‌ای با اصل داستان کاملاً مطابقت دارد، بلکه غالباً باید برخی از جزئیات داستان اصلی را حذف یا جابه‌جا کرد، تغییر داد و یا چیزی بدان افزود. در این فیلم‌نامه نیز چنین شده است. با این حال، نه تنها ساختار و بسیاری از جزئیات داستان اصلی حفظ شده، بلکه گاه متن اصلی عیناً به نثر ساده برگردانده شده است و حتی یک جا چهار بیت از اصل داستان نقل شده است. آنچه از داستان اصلی زده شده است، به‌ویژه نکاتی است که امروزه دیگر خوشایند نیستند، از جمله اشارات به این که عرب‌ها دختران خود را زنده به گور می‌کردند. افزوده‌هایی مانند برخی مفاخرات نژادی و دیگر افزودها نیز غالباً برای شادی بخش و تأثیرکردن صحنه‌ها بوده، مانند بازی زال در کودکی با بچه‌های سیمرخ دیندار زال با مادر پس از بازگشت از آشیانه سیمرخ، افزودن سه موزیکال کوتاه، و یا افراشتن پرچم کاویان در جلو سپاه که از قسمت‌های دیگر ساهنام گرفته شده است.

به این نکته نیز اشاره کنم که در تهیه این گونه فیلم‌ها باید کسی که هم با روح داستان و هم با آداب کهن ایران آشنایی دارد نظارت داشته باشد تا چیزی غلط یا نامطلوب وارد فیلم نشود.

در پایان وظیفه خود می‌دانم که از آقای هومن بنام‌پور، مدیر فرهیخته و فرهنگ‌دوست انتشارات همیشه، و همکار ایشان باژ شما فکار که نمایشنامه را آماده چاپ کردند، و از هنرمند گرامی آقای شایا شهوق که طراحی روی جلد را انجام دادند صمیمانه سپاس‌گزاری کنم.

جلال خالقی مطلق